

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím:

Forrás:

Idő

Személy

Helyszám

Bajor Gizi

"1961"

Bajor Gizi emléke.

Képzőművészet

1961. febr. 12.

Csaknem négy évtized az ország első prózai színpadán, csaknem kétszáz szerep ez idő alatt, 1913-tól 1951-ig: ime, a váz, amelyet a ma tíz éve megrendítő körülmények között meghalt Bajor Gizi művésze tölt meg rendkívüli tartalommal. S ez a tartalom valóságos, jelenvaló része a magyar kultúrának, mert nem igaz, hogy a színész életével a művésze is megszűnik létezni. A nagy színésze, a Bajor Gizié, vagy a hozzá hasonló kivételes tehetségé nem — s ez legkevésbé sem csak ma igaz, amikor a film, a gramofon, a magnetofon ténylegesen is megőriz valamit ebből a művészetből is. A lényegét egyébként nem is őrzi (kivált nem a filmen sosem teljes Bajornál) — viszont a lényeg nem is ez. Déryné, Jászai, Egressy, Pethes Imre és Bajor Gizi más nagy elődeinek művészetét a technika nem őrzi, sőt személyes emlékezés sem, vagy mind kevésbé —, de a magyar kultúra igen.

És itt nem egyszerűen a tiszteletadó megemlékezésekre, hódoló utalásokra, meghatott muzeális őrizetre gondolunk — mindez szép és fontos —, hanem ismét csak a lényegre, amely mélyebben, mai színjátszásunk hétköznapjaiban, említetlen, szinte észrevétlen van jelen. Bajor Gizi ragyogó színjátszó művésze részévé vált ma is érvényes színjátszó stílusunknak. Mai legkiválóbbjaink, kor- és pályatársak éppúgy, mint új generációk tagjai bátran vállalhatták és vállalják is, hogy gesztusaikban, kifejező eszközeik közt ott lappang, részecskéjében

Bajor Gizi emléke

jelen van az, amit ez a kimagasló egyéniség jelentett a magyar színpadon.

Tíz éve még csak, hogy Lady Milfordként utolszor ment ki elmondhatatlanul finom, előkelő nosztalgiával a Nemzeti Színház színpadáról — természetes, hogy sokan tudjuk ma még személyes élmény alapján, mennyi emberi igazság, valóságismeret, mélyről jövő kifejezőképesség tömörült Bajor Giziben, aki századunk magyar színésznői közül csak Varsányi Irén mellé állítható. De akiknek már nem volt szerencsájük élvezni Ziliájának kacér báját, Diana grófnőjének haragos féltékenységét, Karenina Annájának szárnyalását és összeomlását, Cleopatrájának szenvedélyét és végzetét — azok is léptenyomon találkozhatnak művészetével. Tudatlan is, akaratlan is — új színészek és új közönség egyaránt. Szó sincs utánzásról, amikor tehetséges ifjú színészeink egy-egy gesztusában, finoman kitarított kis szünetében egy-egy pillanatra viszontlátjuk őt — a fiatal művész nem is tudja, vajon az általa sosem látott Bajor Gizi kincsei közül hol, s mikor került színjátszásunk stíluselemei, hagyományai közé, amit az odott pillanatban helyesen

és szépen véghezvisz. Nem tudja ezt az új nező sem — nem is fontos. A lényeg, hogy ez a nagy művészet megőrződött, fennmaradt.

Milyen végtelen kár, hogy ötvenévesen, fiatalon ment el. Több mint bizonyos: az elmúlt tíz évben, s még ma is rengeteg újat alkotna. Nem véletlen, hogy említett nagyszabású, mély alakításai többségére (például Júlián kívül egyetlen tragikus Shakespeare hősnőjére) a felszabadulás után került sor. Nem az ő nagy művészetén múlt, hogy bár Shaw Szent Johannájában, Ibsen Solness építőmesterének Wangel Hildájában, O'Neill Amerikai Elektrájának Laviniájában, Shakespeare vígjátékában és sok egyébben nagyszerű emberi alakokat formált — Schöpfung Aladár mégis kénytelen volt annak idején művészetének »nagy perspektívájára« utalni, szemrehányóan állapítva meg, hogy képességeit távolról sem meríti ki mindaz, amire az akkori idők színházpolitikája mellett alkalma nyílt.

Tizenhat éve kitarult ez a nagy perspektíva, s benne ez a roppant talentum — hogy hat év múlva tragikus hirtelenséggel az örök csendességbe vesszen el. Temetésén Verdi grandiózus Requiemjének hangjai töltötték meg színházának, a nemzet színházának csarnokait —, s hasonló halhatatlan művészet, az ő művésze szól tovább minden magyar színpad minden szép hangján, amelyet neki köszönhetünk.

(rajk)